

Valokuituverkkojen vaikuttavuuden arviointi lappilaisissa kylissä

Ella-Noora Polvi

Seppo Alatörmänen

TIIVISTELMÄ

Tässä julkaisussa arvioidaan valokuituverkkojen vaikuttavuutta lappilaisissa kylissä. Vaikuttavuuden arviointi on osa Kuitu kylässä -hankkeen toimenpiteitä. Arviointi on tehty Lapin ammattikorkeakoulun restonomiopiskelijoiden toteuttaman kyselyn jatkoksi. Tavoitteena on selvittää valokuituverkkojen merkityksiä lappilaisissa kylissä. Johtopäätökset määrällisen opiskelijakyselyn (n=105) ja laadullisten teemahaastattelujen (n=4) perusteella osoittavat, että valokuidun merkitys yksilötasolla vaihtelee televisiokanavien määrästä koettuun yhdenvertaisuuteen. Elinkeinoelämälle merkitys on palveluvarmuudessa ja yhteisölle elinvoimatekijöiden lisääntymisessä. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että valokuituverkkoja aletaan rakentaa huonojen nettiyhteyksien ja television näkymättömyyden vuoksi, mutta vaikutukset nähdään elämänlaadun paranemisessa sekä uusissa mahdollisuuksissa.

1. JOHDANTO

Kuntayhtiöiden ja osuuskuntien rakentamien valokuituverkkojen liittymiä on tällä hetkellä Lapissa noin 7000. Harvaan asutulla maaseudulla valokuituverkkoja ei rakenneta operaattoreiden toimesta markkinavetoisesti. Pientä tilaajamäärää ja pitkiä välimatkoja ei pidetä kannattavana. Valokuituverkkoja on kuitenkin pidetty jo pitkään elintärkeänä infrana maaseudullakin. Tämän vuoksi maaseudulla valokuituverkkoja on rakennettu lähinnä julkisrahoitteisilla hankkeilla kylävetoisesti. Traficomien julkaisemien tietojen mukaan nopea kiinteänverkon laajakaista kattaa 56% Lapin kotitalouksista.

Systemaattista tiedostusta valokuituverkkojen hyödyistä sekä käytännön toteutuksesta on tehty vuodesta 2011 lähtien. Lapin Leader -ryhmien ja Tervolan kunnan hallinnoimissa, Lapin ELY-keskuksen rahoittamissa hankkeissa. Ensimmäinen hanke oli nimeltään Laajakaistaa kyliin Pohjoisimman Lapin Leaderin hallinnoimana. Toisena Leader Tunturi-Lapin hallinnoima Kuitua tunturiin -hanke ja kolmantena Tervolan kunnan hallinnoima Kuitua Etelä- ja Länsi-lappiin. Leader Tunturi-Lappi jatkoi Lapin kyläverkkojen

kehittämistä hallinnoimalla Kuitua pohjoiseen -hanketta ja nyt päättynyttä Kuitu kylässä -hanketta jotka olivat koko Lapin alueella toimivia. Näiden aikana kyläverkkohankkeita on toteutettu 29 kappaletta. Vanhimmat kyläverkot ovat olleet käytössä useita vuosia ja arkielämä Suomessa siirtyy jatkuvasti enemmän verkkoon. Vaikuttavuutta arvioidaan nyt pohjatiedoksi kyläverkkojen toimintamallin edelleen kehittämiseksi sekä merkitysten esiin nostamiseksi niin yhteisöissä kuin yksilötasolla.

2. VIITEKEHYS

Arvioinnin tausta-aineistona on käytetty Lapin ammattikorkeakoulun restonomiopiskelijoiden kyselyn koosteraporttia. Kysely tehtiin kahdeksan kylän asukkaille tai yrityksille. Jokaiseen kylään tehtiin erilainen kysely ja otanta oli heikko. Määrällinen analyysi on tästä syystä puutteellista. Kyselyn tulokset antavat kuitenkin viitteitä tämänkin arvioinnin hypoteesista, jonka mukaan valokuituverkot ovat vaikuttavia kylien ja niiden asukkaiden kokemina.

Itä- ja Pohjois-Suomen EU-toimisto on tiedottanut digitaalisuuden olevan yksi EU:n prioriteetti tulevalla EU-rahoituskaudella. Eräs digitaalisuuden kokonaisuus ohjelmakaudella 2021-2027 on Verkkojen Eurooppa (Connecting Europe Facility, CEF). Tietoliikenneverkot on tunnustettu Euroopan taloudellisen hyvinvoinnin edellytyksenä. Verkkojen Eurooppa -välineellä tullaan rahoittamaan puuttuvia tietoliikennedyhteyksiä Euroopan laajuisesti. Tällainen priorisointi on osaltaan merkki valokuituverkkojen merkitysten näkyvyyden kasvusta Euroopan laajuisesti.

Maaseudun INFRA -verkosto julkaisi huhtikuussa 2020 maaseudun valokuituinvestoinnit -selvityksen, jossa käsitellään maaseudun valokuituverkkojen tilannetta sekä valokuituinvestointien toteutusmalleja ja rahoitusta. Lisäksi selvityksessä arvioidaan valokuituinvestointien paikallisia ja alueellisia sosioekonomisia vaikutuksia. Selvityksen tavoitteena on kuvata onnistuneita ja siten laajemmin hyödynnettäviksi ja edelleen kehitettäviksi soveltuvia malleja valokuiturakentamisen edistämiseksi Suomessa ja erityisesti maaseudulla. INFRA-verkostossa

toimivat tietoliikenneyhteydet rinnastetaan muuhun perusinfrastruktuuriin. Julkisten palveluiden siirtyminen verkkoon edellyttää toimivia tietoliikenneyhteyksiä tasapuolisesti joka puolella maata. Selvityksen perusteella valokuituverkkojen rakentaminen edistää asukkaiden tasa-arvoa ja tukee paikallista yritystoimintaa. Lappilaisista hankkeita selvityksessä mainittiin viisi ja case -malliksi nostettiin Äkäslompolon kyläverkkohanke

Tämä vaikuttavuuden arviointi on tehty alkuvuonna 2020 maailmanlaajuisesti levinneen Covid-19-viruksen aiheuttaman pandemian aikana. Pandemian aikana valokuituverkkojen merkitys on konkretisoitunut odottamattomalla tavalla. Tämän arvioinnin tuloksia tuleekin tarkastella siinä viitekehyksessä, johon ne sijoittuvat.

3. TUTKIMUSMENETELMÄT

Tässä arvioinnissa käytetään laadullisia menetelmiä, jotka korostavat tutkijan omaa roolia merkitysten tulkinnessa. Arvioinnissa on käytetty akateemisen tutkimuksen menetelmiä, mutta kyseessä ei ole validi tutkimus. Laadullinen analyysi valittiin tähän arviointiin, sillä tavoitteena oli tutkia vaikuttavuutta ilmiönä. Vaikuttavuutta tarkastellaan yksilöiden ja yhteisöjen kokemien merkitysten kautta, jolloin laadullinen tutkimus tuottaa oikeantyyppistä tietoa.

Lappilaiset kyläverkot ovat keskenään erilaisia, ja niiden vaikuttavuuteen liittyy olennaisesti myös se kokemusmaailma, jossa niille luodaan merkityksiä. Tämän vuoksi aineistoa kerättiin eri kokoisista ja -tyyppisistä kyläverkoista, jotka sijaitsevat eri puolilla Lappia. Aineistoa voi pitää laadullisesti kattavana.

Aineistonkeruun menetelmänä käytettiin puolistrukturoituja haastatteluita. Informanteiksi valittiin viidestä eri kylästä valokuituverkon rakentamisessa tai hallinnoinnissa mukana olleita henkilöitä. Näin pyrittiin keräämään tietoa kylien tilanteista ennen valokuituverkkoja, niiden rakentamisen ajalta sekä nykyhetkestä. Lisäksi informanteille lähetettiin ennen haastatteluita tiedoksi käsiteltävät teemat, joihin he saattoivat halutessaan kerätä näkemyksiä muilta kyläläisiltä.

Viidestä informantista neljän kanssa haastattelut toteutettiin. Haastattelijana toimi Kuitu kylässä -hankkeen projektipäällikkö Seppo Alatörmänen,

jolla on erityistä asiantuntemusta valokuituverkkojen toteuttamisesta Lapissa. Haastattelut järjestettiin etäyhteyksillä huhtikuussa 2020 ja ne kestivät 24-44 minuuttia. Puolistrukturoidun haastattelumenetelmän mukaisesti käsiteltävät teemat oli valittu etukäteen, mutta haastattelut olivat luonteeltaan keskustelevia. Tämä menetelmä sopi toivotun tiedon keruuseen, sillä teemat auttoivat informantteja eri näkökulmien huomioon ottamisessa ja aikajanan muistelussa. Lisäksi keskustelunomaisuus jätti tilaa informanttien koettujen merkitysten avaamiselle.

Informanteilta pyydettiin vapaaehtoiset tietoon perustuvat suostumukset haastatteluihin osallistumiseen ja niiden taltiointiin. Haastattelutilanteissa käytiin läpi tallenteiden käyttötarkoitus ja informanttien anonymiteetin suojaaminen. Laadullisessa tutkimuksessa, joka nojaa etenkin aineistoon, on tärkeää tutkijana arvioida aineiston laatuun vaikuttavia tekijöitä. Tässä arvioinnissa ne olosuhteet, joissa aineisto on koottu, otettiin huomioon jo haastatteluvaiheessa. Yksittäisenä toimintaympäristön vaikuttavana tekijänä haastatteluiden aikana oli Covid-19-pandemian aiheuttamat poikkeusolot. Alatörmäsen kerättyä aineiston Leader Tunturi-Lappi ry:n toiminnanjohtaja Ella-Noora Polvi toteutti analyysin.

Aineiston analyysi aloitettiin litteroimalla taltioidut haastattelutilanteet. Litteroinnissa huomioitiin informanttien puheenvuorojen asiasisältö. Äänenpainot, murresanojen kirjoitusasut ja äännähdykset jätettiin litteroimatta, sillä ne ovat tämän arvioinnin kannalta irrelevantteja.

Sisällönanalyysissä käytettiin teemoittelua. Litteroidusta aineistosta haettiin vaikuttavuuden arvioinnille olennainen tieto. Laadulliselle tutkimukselle ominaisesti teemoja muodostettiin yksittäisistä esille nousseista merkityksistä. Olennainen tieto haettiin yksilöiden kokemuksista toistuvien havaintojen sijaan. Aineistosta eriteltiin yksittäisiä lausuntoja, joita ryhmiteltiin alateemoiksi. Näistä muodostettiin laajempia kokonaisuuksia, teemoja. Seuraavassa luvussa tulokset on jaoteltu alaotsikoihin näiden teemojen mukaisesti.

4. TULOKSET

4.1 Lähtökohdat

Aineistosta nousi muutamia tekijöitä, jotka johtivat päätökseen rakentaa valokuituverkko hankkeena. Erilaisia Internet-yhteyksien haasteita pidettiin näistä merkittävimpinä. Haastavimpana koettiin mobiiliverkon rajallisuus, mikä näkyi yhteyksien pätkimisenä tai hidastumisena käyttäjämäärän ja tietoliikenteen kasvaessa. Kuormitusta kuvattiin sekä alueellisesti matkailijamäärän mukaisena sesonkiluonteisuutena, että kotitalouden sisällä laitemäärän noustessa: ”--- on pitänyt miettiä että onko nyt semmonen ilta että mokkulalla onnistuu tehdä jotain vai onko lapset pelaamassa.” (P4).

Television näkyvyyden ongelmien aiheuttajana pidettiin erityisesti vuonna 2017 alkanutta antennitelevisioverkon uutta toimilupakautta. Tuolloin joidenkin kanavien peittoalueet muuttuivat, mikä tarkoitti erityisesti harvaan asutussa Lapissa kanavatarjonnan vähentymistä. Kanavatarjonnan lisäksi televisionkatseluun liittyvistä valokuituverkon tuomista ominaisuuksista kylissä odotettiin teräväpiirron mahdollisuutta.

Muut esille nousseet lähtökohdat valokuituverkkojen rakentamiselle vaihtelivat kylissä erityisesti sen mukaan, milloin oma kyläverkko oli perustettu. Valokuituverkkojen peiton kasvaessa jatkuvasti uusimpien kyläverkkojen alueilla oltiin voitu verrata omaa kylää ja sen verkkoyhteyksiä muihin alueisiin. Vertailusta oli noussut erilaisia tunteita kateudesta motivaation kasvuun: ”Mutta kyllä se että joku on saanu tehtyä, ja kuinka vähällä liittymämäärällä kuinka paljon kaapelia panneet maahan, nii anto sitäki kautta innostusta että kyllä se onnistuu meilläkin.” (P3).

Vaikuttavuuden arvioinnissa valokuituverkkojen rakentamisen lähtökohdat ovat merkityksellisiä, sillä niistä saadaan tietoa valokuituverkoille asetetuista odotuksista. Odotukset voidaan kiteyttää häiriöttömiin verkkoyhteyksiin sekä television kuvalaadun parantumiseen ja suurempaan kanavamäärään. Näiden toteutuminen täyttää odotukset, jolloin kaikkien muiden koettujen positiivisten vaikutusten katsotaan ylittävän odotukset.

4.2 Kuidun rakentaminen

Valokuituverkkojen eroavaisuuksista huolimatta yhteinen tekijä rakennusvaiheessa oli vastikkeeton työ. Yleishyödyllisissä EU-rahoitteisissa investoinneissa asukkaiden ja yhdistysten rahallista panosta voidaan kutistaa vastikkeettomalla työllä. Mittavissa investoinneissa, kuten valokuituverkoissa, inhimillisiin rahallisiin panostuksiin pääsy tarkoittaa äärimmäisen suurta vastikkeetonta työpanosta. Kylästä riippuen työtä tekivät erikokoiset asukasryhmät. Vastikkeettoman työn taakkaan koettiin vaikuttavan kylän väestön määrä ja rakenne, esimerkiksi ikäihmisten ja matkailijoiden osuus. Kyläläiset olivat osanneet odottaa työtä alkuvaiheen tiedotuksen sekä muiden kylien kokemusten vuoksi, mutta sen määrä tai laatu tuonut yllätyksiä. Jälkikäteen arvioidessa yleinen kokemus oli, että yhteisesti tehdyllä vastikkeettomalla työllä itsessäänkin oli vaikuttavuutta. Aikajanalla kuvattuna kokemuksissa toistui tietty kaava: etukäteen työtä osattiin odottaa, toteutusvaiheessa koettiin haasteita ja väsymystä, mutta jälkeen päin hanketta pidettiin arvokkaana kokemuksena. Informanttien muistellessa valokuituverkkojen suunnittelua ja rakentamista he nostivat esiin omasta kylästään löytyvää osaamista. Arvostus toisten ammattitaitoa sekä oman kylän fasiliteetteja kohtaan oli onnistuneen hankkeen jälkeen ilmeinen: ”*Meiän hankkeessahan oli se hyvä että meillä oli kirjanpitäjä, osasi ja tiesi mitä tekee, meillä oli asiantuntemusta alalta, meillä oli rakennusalan asiantuntemusta, sitte meillä oli tilat missä pitää näitä palaveriteita ja tavaroita ja papereita. Vaikka oli pieni porukka niin ei jouduttu kenenkään keittiönpyödyän ääressä istumaan. Meillä oli semmosta tavallista kokemusta ja hyvät tilat keskellä sitä tapahtumapaikkaa. Tämä oli meiän etu. Niitä ei ole kaikissa paikoissa.*” (P2).

Ennen valokuituverkon rakentamista kylissä oltiin saatu tietoa olemassa olevista kyläverkoista sekä tiedostuhankkeista, joiden roolia käsitellään seuraavassa luvussa. Harvoista lappilaisista kylistä on löytynyt osaamista valokuituverkkojen rakentamiseen ennen omaa kyläverkkoa, joten uuden terminologian sekä lainsäädännön opettelu koettiin haastavaksi. Rakentamisesta ja hankkeen toteutuksesta oltiin saatu tietoa, mutta kokonaiskuvaa ei pystytty hahmottamaan. Tästä kylissä oli kuitenkin positiivisia kokemuksia: ”*Me emmä kaikkia tienneet mitä tässä tulee eteen, tuli*

yksi asia eteen ja me sen ratkasimme, tuli toinen asia eteen ja me senki ratkasimme, Jos olis ollu kaikki etukäteen tiossa olis ollu aika stressi paikka.” (P1). Analyysin perusteella voidaan todeta, että jotkin kyläverkot olisivat saattaneet jäädä toteutumatta, jos kaikki toteuttajat olisivat alusta asti täysin ymmärtäneet urakan laajuuden.

4.3 Tiedotushankkeiden rooli

Aineistoa kerättiin sellaisista lappilaisista kyläverkoista, jotka oltiin toteutettu kolmen eri EU-rahoitteisen tiedotushankkeen aikana. Hankkeiden toteuttajilla, hallinnoijalla ja rahoittajalla on omat tavoitteisiin peilatut näkemykset niiden roolista ja merkityksestä, mutta tässä arvioinnissa on otettu huomioon vain kylien ja kyläläisten omat kokemukset. Hankkeet nousivat aineistossa esiin mainintoina niitä toteuttaneista henkilöistä, Kuitua pohjoiseen -hankkeen osalta palkitsemisjärjestelmästä sekä erityisesti hankkeissa järjestetyistä tiedotustilaisuuksista, joihin viitattiin infotilaisuuksina sekä valokuituiltoina.

Nimensä mukaisesti tiedotustilaisuuksien tarkoitus oli jakaa informaatiota valokuituverkoista yleisesti, niiden rakentamisesta sekä hankkeistamisesta. Tilaisuuksia on järjestetty paikan päällä lappilaisissa kylissä. Saadun informaation lisäksi tärkeänä pidettiin tapaa, jolla se saatiin: *”Se että tieto tuotiin tänne oman pöydän ääreen oli selvää ja helpottavaa. Sen jälkeen oli selvää mistä sitä tietoa saa lisää.”* (P2). Tilaisuuksien päällimmäisestä tarkoituksesta poiketen niiden merkitys nähtiin erityisesti motivoimisessa hankkeen aloittamiseksi. Useissa kylissä oli aluksi ollut tarve ja jonkin verran tietoa, mutta päätös toteutuksesta tehtiin tiedotustilaisuuden jälkeen: *”Ehkä yksi ratkaisevia tilaisuuksia oli valokuituilta tuolla ---. Siinä oikeastaan sitten saatiin kasaan semmosia hulluja jotka oli muutkin kiinnostuneet.”* (P3).

Tiedotushankkeiden merkitys nähtiin myös viestinnässä ja markkinoinnissa siinä vaiheessa, kun valokuituverkko oltiin päätetty toteuttaa ja siihen haettiin liittyjiä. Osuuskuntaan verrattuna hanketta pidettiin neutraalina osapuolena, jonka viesti ei ollut kaupallinen. Tiedotushankkeiden keskeisenä sanomana pidettiin valokuituverkkojen hyötyä yleisesti, ei rakentajan etua juuri kyseisessä kylässä. Markkinoinnin koettiin myös olleen

totuudenmukaisen esimerkiksi siltä osalta, että Internetiin ennakoitiin tulevan jatkuvasti uusia palveluita ja laajempia kokonaisuuksia.

4.4 Elinvoima yhteisössä

Yhteisöllisyyden koettiin kasvaneen valokuituverkon rakentamisen aikana yhteistyön ja yhteisten haasteiden kautta. Rakentamisvaiheessa myös omistajuuden kokemus kasvoi: *”Se on oman kylän hanke ja me tehdään se tälle kylälle ja tehdään se yhdessä ja saadaan se tehtyä kun tehdään yhdessä.”* (P4).

Valokuituverkon myötä oman kylän koettiin olevan nykyaikainen sekä kilpailukykyinen niin valtakunnallisessa kuin kansainvälisessäkin mittakaavassa. Saavutettavuuden osalta koettiin yhdenvertaisuutta muun maailman kanssa, mikä olisi heikommassa tilanteessa ilman valokuituverkkoa: *”Me emmä kuulis mailmalta mithän eikä mailma kuulis meiltä mithän. Nykysin se on kaikki netin päässä.”* (P1).

Toimintavarmaa verkkoyhteyttä pidettiin merkittävänä kylän vetovoimatekijänä. Kyliin oli tullut uusia asukkaita sellaisiin taloihin, joissa oli valokuituvalmius. Tämän merkityksen nähtiin kasvavan entisestään tulevaisuudessa työskentelytapojen muutoksen myötä: *”Etätyö mikä on tullu jo, niin onko se nyt tulevaisuutta vai nykyaikaa. Asutus ja väki säilyy näillä kylillä missä on se kuitu mistä voi tehdä niitä töitä. Tulevaisuuden työtkin on kai aika pitkälti tämmösiä mitä tehdään netissä tai nettiin päin tai netin avustuksella.”* Uusien asukkaiden houkuttelun lisäksi valokuituverkon nähtiin vaikuttavan väestöön myös siten, että nykyiset asukkaat pysyvät kylissä ja ikäihmiset voivat asua kotonaan entistä pidempään.

4.5 Elinkeinoelämä

Yritysten määrä kyläverkoissa vaihtelee merkittävästi. Olemassa olevien yritysten toimintatapojen muutosten lisäksi valokuituverkon koettiin mahdollistavan uuden yritystoiminnan syntymisen. Toimivien yhteyksien ja elinkeinoelämän muutosten myötä koettiin, että kylissä voidaan nyt tehdä mitä työtä tahansa.

Yleisesti yritystoiminnassa valokuituverkko nähtiin arkielämää helpottavana tekijänä. Esimerkiksi tavaroiden tilaus, varauskalentereiden käyttö ja markkinoinnin laajentaminen koettiin

yrittäjille helpommaksi toimivien yhteyksien myötä.

Matkailu ja sen oheispalvelut ovat monessa lappilaisessa kylässä merkittävimpiä työllistäjiä. Välillisesti matkailulla on vaikutuksia lähes jokaiseen lappilaiseen yritykseen. Tämänkin arvioinnin aineistossa nousi toistuvasti esiin valokuidun tuomat hyödyt matkailun ja matkailijoiden näkökulmasta. Erityisenä parannuksena entiseen oltiin huomattu valokuidun mahdollistama käyttäjämäärä. Kyläläiset itse voivat käyttää Internetiä huolimatta matkailijamäärästä. Lisäksi asiakasnäkökulmasta vaikuttavuutta on huomattu: *”Asiakkaitten tyytyväisyyshän on parantunu ku homma pelittää ja saapi yhtä koska olla netissä, ei tarte oottaa.”* (P3). Matkailijoille kokemuksia ovat parantaneet odottamattoman hyvä verkkoyhteys Lapissa sekä mahdollisuus päivittää sosiaalista mediaa välittömästi. Valokuvien ja videoiden sekä erityisesti niiden jakamisen koettiin olevan matkailijoiden keskuudessa kasvavasti tärkeää. Valokuituverkkojen äärelle päästyään matkailijat ovat myös viipyneet pidempään.

Matkailun markkinoinnissa valokuituverkolla nähtiin myös oma roolinsa. Se on mahdollistanut esimerkiksi revontulien livestreamauksen ympäri maailmaa. Yrittäjien näkökulmasta merkittävimpiä oli kuitenkin palvelulupaus ja -varmuus: *”Voi jo ennakkoon sanoa että meillä on toimivat yhteydet. Minusta se on äärettömän hienoa, olen ylpeä siitä. Kun tässä porukassa on muitakin yrittäjiä joilla myöskin on tämä kuitu, heillä sama juttu. Kun on paljon ulkolaisia asiakkaita niin kuvia otetaan ja kuvia lähetetään. On helppo sanoa jo etukäteen että meillä toimii.”* (P2).

Sekä matkailijoiden että vakituisten asukkaiden viihtyvyyteen liittyen valokuituverkkoja pidettiin suvereenina. Lapin maisemat nähtiin oman elämän laadun parantajana sekä matkailun peruspilarina. Valokuituverkon vaihtoehtona esitetään usein mobiiliverkkoja. Niiden toimivuus vaatii tukiasemien rakentamista. Näiden rakenteiden koettiin pilaavan maisemaa verrattuna maahan kaivettaviin valokuituverkkoihin: *”Nyt on kaks isoa mastoa rakennettu, ei ne meidän mielestä sovi maisemistansa tulon hankkivaan kylään. Sitä tarvittais sitä vähempi mitä paremmat meillä on kuituyhteydet. Sitä vähemmän tarvitaan noita torrakoita keskelle kylämaisemaa.”* (P3).

4.6 Yksilön elämänlaatu

Valokuituverkon merkitys yksilön arkielämässä vaihteli suuresti. Tähän vaikuttivat esimerkiksi se, oliko yksilö asunut kylässä silloin, kun valokuituverkkoa ei ollut. Lisäksi informanttien kokemus oli, että verkkoyhteyden merkitys nähdään vasta häiriötilanteissa. Toimivien yhteyksien äärellä on vaikea havaita, mikä on mahdollista juuri sen vuoksi. Tämä on tilanne erityisesti silloin, jos verrokkaa ei ole, mutta uudetkin valokuituverkon käyttäjät tottuvat toimivaan yhteyteen nopeasti: *”Yhteydestä tulee arki. Niin se minusta pitää ollakki. Tämä rakentaminen on aikamoinen ponnistus mutta se on vähä niinku tien rakentaminen, sen tien merkitys ratkeaa vasta ku nähdään mitä siinä on liikennettä. Se tie ittessään ei vaikuta.”* (P3).

Arkielämässä näkyvin valokuituverkon tuoma hyöty on useissa perheissä ollut etätöiden ja -opiskelun mahdollisuus, mikä on korostunut poikkeusoloissa. Aineistosta nousi myös sellaisia näkemyksiä, että mahdollisuudet niiden tekoon olisivat voineet ajan saatossa kehittyä joka tapauksessa, mutta tässä hetkessä oman kylän tilannetta pidettiin äärimmäisen hyvänä. Etätöiden mahdollisuuden uskotaan tuovan kyliin lisää asukkaita jatkossa, etenkin sellaisista pariskunnista, joista vain toisella on työ fyysisesti Lapissa. Valokuituverkon ja etätöiden myötä toisen osapuolen työllistymismahdollisuudet parantuvat.

Palvelujen saavutettavuuden koettiin parantuneen monella tasolla. Verkkopalveluiden käyttö onnistuu valokuituverkon myötä sujuvasti. Osa asioinnista on mahdollista vain verkossa ja toisten palveluiden osalta verkkoasioinnin koettiin säästävän aikaa matkustuksesta ja liikkeiden kiertelystä. Tätä taas pidettiin merkittävänä elämän laadun parannuksena, sillä aikaa vapautuu itselle mieluisiin asioihin. Valokuituverkon nähtiin vaikuttavan myös paikallisten palveluiden pysyvyyteen. Toimivat yhteydet ovat houkutteleet kyliin uusia lapsiperheitä, minkä ansioista esimerkiksi kyläkouluja ollaan voitu säilyttää. Tässäkin yhteydessä vaikuttavuutta koettiin olemassa olevien palveluiden sijaan mahdollisuuksien kautta: *”Me voiaan vastaanottaa kaikki ne uudet palvelut mitä on yhteiskunnan tasolta tulossa ja on tullu. Pystymmä olla niihin osallisina.”* (P1)

5. PÄÄTÄNTÖ

Valokuituverkoilla on merkitystä lappilaisten yhteisöjen elinvoimaan, elinkeinoelämään sekä yksilön elämänlaatuun. Odotukset valokuituverkoille ovat toimivat yhteydet sekä laajempi kanavatarjonta televisiossa. Todelliset vaikutukset ovat kuitenkin merkittävästi laajemmat kuin näiden odotusten täyttyminen. Kyläverkon rakentaminen itsessään luo yhteenkuuluvuuden tunnetta, kun kaikki työskentelevät yhteisen hyvän eteen. Valmis kyläverkko on parantanut laajasti kyläläisten elämien eri osa-alueita. Valokuituverkon merkitys kylälle on korostunut entisestään pandemian aikana. Toimiviin yhteyksiin tottuu nopeasti, mutta poikkeusolojen aikana vertailua on tapahtunut alueiden välillä. Tämä on muistuttanut kyläverkkojen piirissä olevia jälleen siitä, mitä haasteita heillä itsellään oli ennen valokuituverkkoa. Liiketoiminnassa toimiva yhteys on myös arkea sujuvoittava tekijä, minkä lisäksi se parantaa palvelun laatua. Elinvoiman on koettu kasvavan kylissä yleisesti. Suurin vaikuttavuus on kuitenkin valokuituverkon tuomat mahdollisuudet ja valinnan vapaus. Tämä on tuonut kyläyhteisöihin tunteen siitä, että he eivät ole syrjässä, vaan kehityksen kärjessä.